

OSOBOWOŚĆ MŁODYCH DOROSŁYCH A PODEJMOWANIE ZADAŃ ROZWOJOWYCH ZWIĄZANYCH Z RODZINĄ

Alicja Malina

Instytut Psychologii, Uniwersytet Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy
Institute of Psychology, Kazimierz Wielki University in Bydgoszcz

PERSONALITY OF YOUNG ADULTS AND THE IMPLEMENTATION OF DEVELOPMENTAL TASKS CONCERNING FAMILY

Summary. Sustainability of the modern family is seriously threatened by the large variety of ways of conducting roles and tasks associated with adult life – especially family life. The relationship of personality characteristics and taking up the role of a spouse and a parent is not very well known.

The aim of the study was to verify the hypothesis concerning the differences between young adults taking up developmental tasks such as being a spouse and a parent in terms of personality characteristics.

The study included a total number of 620 respondents. As potentially differentiating young adults performing these tasks such features were taken under consideration: personality traits of the Big Five measured by the NEO-FFI Costa and McCrea in the adaptation of Zawadzki, Strelau, Szczepaniak and Śliwińska (1998), the level of self-esteem (SES Scale by Rosenberg – adaptation by Dzwonkowski, Lachowicz-Tabaczek and Łaguna (2001)), and locus of control (diagnosed using IE Scale at work (1990) by Gliszczyńska).

The carried out analysis showed the existence of significant differences in openness to experience, conscientiousness and self-esteem between the compared subgroups of young adults pursuing and not pursuing developmental tasks connected with family life.

Key words: developmental tasks, marriage, parenthood, early adulthood, personality

Wprowadzenie

Rozwój człowieka związany jest z różnymi formami działalności i tak zwanymi zdarzeniami krytycznymi, które odgrywają szczególną rolę w naszym rozwoju. Są to szczególnie ważne dla dalszych losów człowieka wydarzenia, które determinują przebieg jego dalszej aktywności. Choć pozornie wydawałoby się, że to okres dziecięcy czy okres dorastania charakteryzuje się występowaniem największej licz-

Adres do korespondencji: Alicja Malina, e-mail, alamalina@gmail.com

by momentów krytycznych, to warto zauważyć, że dorosłość zajmuje najdłuższy okres w życiu człowieka, przez co to właśnie ona obfituje w zdarzenia krytyczne (Tyszkowa, 1988; Liberska, 2003).

Liczne opracowania, w tym te najnowsze (Liberska, Malina, 2011; Oleś, 2011), do zdefiniowania dorosłości i zachodzących w niej krytycznych dla dalszego rozwoju wydarzeń używają pojęcia zadań rozwojowych. Zmiany rozwojowe tego okresu są szczególnie głębokie oraz charakteryzują się intensywnym zaangażowaniem w nie jednostki, której rozwój dotyczy. Polegają na tworzeniu się nowych jakości oraz przebudowie systemu już istniejącego. Podobnie jak nauka mowy jest dla dziecka zdarzeniem stanowiącym kamień milowy jego rozwoju, tak dla dorosłego realizacja zadania rozwojowego, jakim jest wybór partnera na życie czy ścieżki zawodowej stanowi determinantę dalszej drogi życiowej (Liberska, 2003, 2014; Birch, 2009).

Najprościej mówiąc zadania rozwojowe są to takie zmiany czy osiągnięcia, przez które człowiek musi przejść, by mógł nastąpić dalszy rozwój. Pojęcie zadania rozwojowego wprowadził do psychologii Havighurst, określając je jako „rozwiązywanie problemów typowych dla danego okresu życia” (Gurba, 2005, s. 204). Havighurst definiuje zadanie rozwojowe jako zadanie, które jednostka powinna rozwiązać w określonym momencie swojego rozwoju. Koncepcje zadań rozwojowych zakładają, że istnieją pewne fundamentalne i uniwersalne zadania rozwojowe, które realizowane są na przestrzeni życia. Właściwa realizacja zadań rozwojowych stanowi w tej koncepcji najistotniejszy przejaw rozwoju. Według Havighursta właściwe wywiązywanie się z realizacji zadań w określonym stadium rozwojowym czyni jednostkę szczęśliwą, ponieważ zapewnia jej aprobatę społeczną oraz pozwala na realizację zadań rozwojowych przypisanych kolejnym okresom rozwojowym. Pomyślna realizacja zadania rozwojowego wiąże się również, zdaniem Havighursta, z pojawieniem się „momentu wyuczalności”, „czyli momentu całkowitego przygotowania jednostki pod względem biologicznym, motywacyjnym i społecznym do wypełniania zadań” (Waldowski, 2002, s. 57). Niewypełnienie zadań rozwojowych lub ich realizacja w niewłaściwym czy niepełnym zakresie uniemożliwia uzyskanie kolejnego stadium rozwojowego, hamuje pełny udział jednostki w życiu społecznym, czyniąc ją tym samym nieszczęśliwą. Mogłoby się zdawać, że jest to pogląd dość deterministyczny i wskazuje na istnienie tylko jednej właściwej ścieżki rozwoju, jednak zwolennicy koncepcji zadań rozwojowych, mówiąc o uniwersalnych zadaniach, które każdy z nas powinien zrealizować, podkreślają, że sposób ich realizacji jest sprawą indywidualną, uzależnioną od wewnętrznych predyspozycji i konstrukcji psychicznej. Zdaniem Havighursta zadania rozwojowe, a w szczególności sposoby ich realizacji konstytuują się bowiem w wyniku oddziaływań z trzech źródeł: dojrzewania somatycznego, nacisku kulturowego oraz posiadanych aspiracji, które zostały wytworzone we wcześniejszych okresach rozwojowych.

Autorka niniejszego artykułu stawia sobie za zadanie uzyskanie odpowiedzi na pytanie, czy wobec przemian społeczno-ekonomicznych młodzi dorośli realizujący poszczególne zadania rozwojowe związane z funkcjonowaniem w rodzinie istotnie różnią się w zakresie właściwości osobowości od młodych dorosłych, którzy ich

nie realizują. Zgodnie z doniesieniami z badań przeciętny młody dorosły Polak to osoba dobrze wykształcona, ambitna i dobrze dopasowana do społecznych przemian. Na pierwszym miejscu wśród swoich potrzeb stawia wolność, podkreśla poczucie autonomii, tolerancji wobec alternatywnych form życia. Obecna sytuacja społeczno-ekonomiczna stanowi dla niego zarazem lepszy w stosunku do ubiegłych pokoleń kontekst rozwojowy jak i źródło niepewności. Ogranicza bowiem szanse na dorobienie, utrudnia osiągnięcie niezależności finansowej, co w konsekwencji prowadzi do dylematów związanych z zakładaniem własnej rodziny. Filarami szczęścia dla współczesnych młodych dorosłych są zatem, z jednej strony udane życie rodzinne, szczęście osobiste i przyjaźnie, z drugiej zaś praca zawodowa jako źródło satysfakcji, wysokich dochodów i zabezpieczenie oczekiwanego standardu życia (Szafraniec, 2011).

Współcześnie trwałości związków intymnych zagraża także duża dowolność w podejmowaniu i realizowaniu ról i zadań związanych z dorosłym życiem – zwłaszcza z życiem rodzinnym (Liberska, Matuszewska, 2001). Zarówno kobiety, jak i mężczyźni wykazują skłonność do angażowania się w przelotne związki. Wiąże się to głównie z dążeniem do niezależności i wolności. Tym samym motywacją do wchodzenia w stały związek partnerski łączy się ze specyficznymi właściwościami systemu osobowości (por. Janicka, 2003). Na związek cech osobowości z podejmowaniem roli małżonka wskazuje nie tylko teoretyczny opis poszczególnych czynników Wielkiej Piątki, ale również wyniki dotychczasowych badań empirycznych dotyczących relacji między młodymi dorosłymi w związkach intymnych (Kliza, 2003). Badania podłużne realizowane w populacji młodych dorosłych wskazują, że dla utrzymania długotrwałych związków szczególnie istotny jest niski poziom neurotyzmu u obojga partnerów (Lehnart, Neyer, 2006). Na związek cech osobowości z kompetencjami w zakresie wchodzenia w bliskie związki i ich utrzymywania wskazują również badania osobowości adolescentów. Okazuje się, że właściwości osobowości młodych ludzi są dobrym predyktorem wchodzenia w udane związki w okresie wczesnej dorosłości (Donnellan, Larsen-Rife, Conger, 2005). Wyniki badań Robins, Caspi i Moffitt (2002) wskazują, że niektórzy młodzi dorośli wykazują ogólną tendencję do bycia szczęśliwymi bądź nieszczęśliwymi w związku. Przywołani autorzy w badaniach nad strukturą osobowości młodych dorosłych par przypisują właśnie pewnemu układowi cech osobowości znaczenie dla poczucia szczęścia czerpanego ze związku. Umiejętność czerpania satysfakcji z funkcjonowania w związku intymnym decyduje z kolei, jak sądzą, o woli wstępowania w związek.

Decyzję o posiadaniu dzieci łączyć należy z reprezentowanym systemem wartości. Zwykle rodzicielstwo wiąże się z obniżeniem satysfakcji z małżeństwa, koniecznością odsunięcia kariery zawodowej na dalszy plan oraz pogorszeniem sytuacji materialnej rodziny (Wojciszke, 2004; Rollins, Feldman, 1970, za: Boyd, Bee, 2008). Młody człowiek zmuszony jest zatem dokonywać wyborów i decydować, które z ról są dla niego ważniejsze.

Niezbyt dobrze poznany jest związek cech osobowości z podejmowaniem rodzicielstwa. Informacji na ten temat dostarczają między innymi badania fińskie,

przeprowadzone w grupie kobiet i mężczyzn w fazie prokreacyjnej. Wyniki badań wskazują na znaczenie właściwości osobowości, zarówno kobiet, jak i mężczyzn dla podejmowania się roli rodzica oraz liczby posiadanych dzieci (Jokela i in., 2009). O związku cech osobowości z posiadaniem dzieci można wnioskować także na podstawie teoretycznego opisu poszczególnych czynników osobowości w modelu Wielkiej Piątki. Decyzja o posiadaniu dzieci jest prawdopodobnie jedną z najtrudniejszych decyzji w życiu człowieka, ze względu na jej bardzo rozległe konsekwencje. Osoby neurotyczne mają problemy w podejmowaniu tak trudnych decyzji. Z kolei osoby otwarte na doświadczenia i łatwo adaptujące się do sytuacji powinny pozytywnie wartościować nowe role, w jakie przyjdzie im wejść, a co za tym idzie chętniej podejmować decyzje o posiadaniu dzieci (por. Zawadzki i in., 1998; Oleś, 2004).

Na podstawie przytoczonych wyników badań postawiono następujące pytania badawcze:

Czy młodzi dorośli realizujący zadanie rozwojowe uczenie się życia ze współmałżonkiem/partnerem istotnie różnią się od młodych dorosłych nierealizujących tego zadania w zakresie: cech osobowości, poczucia umiejscowienia kontroli, poziomu samooceny?

Czy młodzi dorośli realizujący zadanie rozwojowe wychowanie dzieci istotnie różnią się od młodych dorosłych nierealizujących tego zadania w zakresie: cech osobowości, poczucia umiejscowienia kontroli, poziomu samooceny?

W dalszej części tekstu przedstawiono próbę odpowiedzi na postawione pytania badawcze.

Metoda

Osoby badane

Łącznie badaniami objęto 620 osób. Przeprowadzone porównania dotyczyły różnicy w zakresie właściwości osobowości między osobami, które w momencie badania deklarowały dokonanie już ostatecznego wyboru partnera życiowego (166 badanych) i osobami, które nie są w związku (454 badanych) oraz między osobami mającymi (207 badanych) i niemającymi dzieci (413 badanych). W analizach dotyczących realizacji zadania uczenie się współżycia ze współmałżonkiem/partnerem brano zatem pod uwagę 454 badanych (w tym 245 kobiet i 209 mężczyzn). Analizami dotyczącymi zadania wychowanie dzieci objęto z kolei 207 badanych (w tym 114 kobiet i 93 mężczyzn).

Wiek osób badanych graniczył między 20 a 35 rokiem życia. Średnia wieku badanych wynosiła 25 lat. Badani zróżnicowani byli pod względem wykształcenia i miejsca zamieszkania. Szczegółową charakterystykę osób badanych zawiera tabela 1.

Tabela 1 Charakterystyka osób badanych: rozkład liczebności oraz rozkład procentowy zmiennych socjodemograficznych w badanej próbie

Zmienne socjodemograficzne	N	Procent
Płeć		
Kobieta	332	53,5
Mężczyzna	288	46,5
Miejsce zamieszkania		
Wieś	216	34,8
Miasto do 10 tys. mieszkańców	59	9,5
Miasto od 10 do 100 tys. mieszkańców	183	29,5
Miasto od 100 do 500 tys. mieszkańców	141	22,7
Miasto powyżej 500 tys. mieszkańców	21	3,4
Wykształcenie		
Podstawowe	11	1,8
Zawodowe	35	5,6
Średnie	382	61,6
Wyższe	192	31,0
Posiadanie partnera		
Tak	454	73,2
Nie	166	26,8
Związek małżeński		
Tak	256	41,3
Nie	364	58,7
Posiadanie dzieci		
Tak	207	33,4
Nie	413	66,6

Przebieg badania

Dobór grupy badanej miał charakter celowy. Na wstępnym etapie zadbano jednak o możliwą obiektywizację badań poprzez wybór 150 osób, z których każda miała wskazać kolejne trzy osoby o określonych cechach socjodemograficznych do udziału w badaniach. Kryterium doboru stanowił wiek osób badanych (wczesna dorosłość). Badania trwały od lutego do czerwca 2012 roku. Badani powiadomieni zostali o celu realizowanego projektu. Po uzyskaniu zgody na realizację badania proszeni byli o wypełnienie kwestionariuszy. Badanie trwało łącznie około 60 minut.

Zastosowane narzędzia

W celu uzyskania odpowiedzi na postawione pytania badawcze zastosowano następujące narzędzia:

Inwentarz Osobowości NEO-FFI Costy i McCrea (w adaptacji Zawadzkiego, Strelaua, Szczepaniaka i Śliwińskiej, 1998). Narzędzie pozwala na uzyskanie informacji o funkcjonowaniu osób badanych na pięciu wymiarach: neurotyczności, ekstrawersji, otwartości na doświadczenie, sumienności i ugodowości. Współczynniki rzetelności szacowane przez autorów polskiej adaptacji NEO-FFI wahają się od 0,68 do 0,82 dla poszczególnych skal. Uzyskano również zadowalające wartości trafności dla każdej z podskal kwestionariusza. Kwestionariusz składa się z 60 pozycji (po 12 na każdą ze skal). Każda z pozycji kwestionariusza stanowi twierdzenie, do którego badany ma się ustosunkować na skali od „zdecydowanie się nie zgadzam” do „zdecydowanie się zgadzam”. Wyniki Inwentarza NEO-FFI oblicza się poprzez zsumowanie odpowiedzi dla każdej ze skal zgodnie z kluczem.

Skalę Samooceny Rosenberga SES (w adaptacji Łaguny, Dzwonkowskiej i Lachowicz-Tabaczek). Narzędzie składa się z jednej skali służącej do badania ogólnego poziomu samooceny. Kwestionariusz składa się z 10 stwierdzeń diagnostycznych. Badany ma za zadanie wskazać na czterostopniowej skali, w jakim stopniu zgadza się z każdym z tych stwierdzeń. Autorzy polskiej adaptacji podają, że Skala Samooceny SES uzyskuje wysoką zgodność wewnętrzną (współczynniki *alfa* Cronbacha dla różnych grup wieku wahają się od 0,81 do 0,83). Wskaźnik stabilności narzędzia – oceniany metodą test-retest – wynosi 0,50 (dla pomiaru wykonanego z odstępem 1 roku) i 0,83 (pomiaru wykonane z odstępem 1 tygodnia). Narzędzie uzyskuje również zadowalające wyniki trafności.

Skalę I-E w pracy autorstwa Gliszczyńskiej (1990). Skala składa się z 25 pozycji z wymuszonym wyborem. Osoba badana dokonuje wyboru jednego ze stwierdzeń w każdej z 25 par. Wynik stanowi liczba zaznaczonych przez badanego twierdzeń świadczących o poczuciu kontroli wewnętrznej. Autorka metody wskazuje, że kwestionariusz uzyskuje zadowalające wartości trafności oraz rzetelności. Normalizacja skonstruowanej przez nią skali oparta została na statystykach opisowych. Skala przeznaczona jest do badania osób dorosłych.

Wyniki

Różnice między młodymi dorosłymi realizującymi i nierealizującymi zadanie „uczenie się współżycia ze współmałżonkiem/partnerem” w zakresie: cech osobowości, poczucia umiejscowienia kontroli, poziomu samooceny

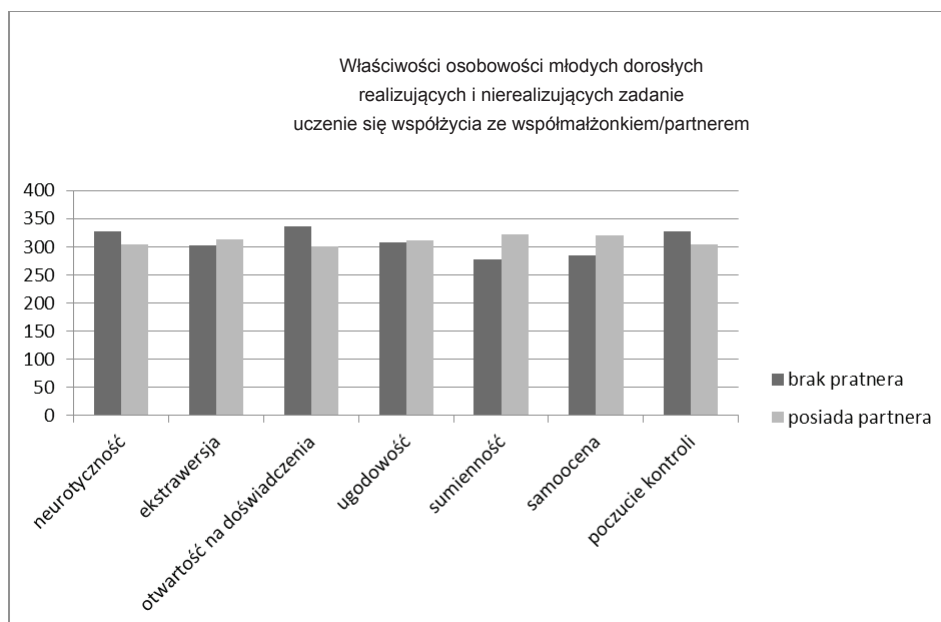
Poniżej zaprezentowane zostały wyniki przeprowadzonych analiz dotyczące różnicy między młodymi dorosłymi podejmującymi się zadania uczenie się współżycia ze współmałżonkiem i tymi, którzy tego zadania nie realizują. Celem wskazania różnic w zakresie właściwości osobowości młodych dorosłych zastosowano test *U* Manna-Whitneya. W kolejnych tabelach i rycinach skróty oznaczają odpowiednio: Neu – neurotyzm, Eks – ekstrawersję, Otw – otwartość na

doświadczenie, Ugd – ugodowość, Sum – Sumienność, PK – poczucie kontroli, SA – samoocena.

Tabela 2. Wartość testu *U* Manna-Whitneya dla różnicy w zakresie cech osobowości, poczucia kontroli i poziomu samooceny między młodymi dorosłymi realizującymi i nierealizującymi zadanie rozwojowe uczenie się współżycia ze współmałżonkiem/partnerem

	Partner	N	Średnia ranga	Suma rang	<i>U</i> Manna-Whitneya	Poziom istotności
Neu	Nie	166	326,73	54236,50	3498,5	0,172
	Tak	454	304,57	138273,50		
Eks	Nie	166	303,33	50352,50	36491,5	0,546
	Tak	454	313,12	142157,50		
Otw	Nie	166	335,85	55751,50	33473,5	0,033
	Tak	454	301,23	136758,50		
Ugd	Nie	166	308,45	51203,50	37342,5	0,863
	Tak	454	311,25	141306,50		
Sum	Nie	166	277,25	46023,50	32162,5	0,005
	Tak	454	322,66	146486,50		
PK	Nie	166	327,24	54322,50	34902,5	0,158
	Tak	454	304,38	138187,50		
SA	Nie	166	284,61	47245,50	33384,5	0,029
	Tak	454	319,97	145264,50		

Wyniki analizy statystycznej wskazały na istnienie istotnych statystycznie różnic w zakresie właściwości osobowości między młodymi dorosłymi realizującymi i nierealizującymi zadanie rozwojowe uczenie się współżycia ze współmałżonkiem/partnerem (tabela 2). Odnotowano istotną różnicę w poziomie otwartości na doświadczenie młodych dorosłych ze wspomnianych podgrup porównawczych. Młodzi dorośli nierealizujący zadania uczenie się współżycia ze współmałżonkiem/partnerem osiągają istotnie wyższe wyniki w zakresie otwartości na doświadczenie. W przypadku sumienności zależność jest odwrotna. Badania wskazały, że bardziej sumienne są osoby realizujące zadanie uczenie się współżycia ze współmałżonkiem/partnerem. Istnieje również istotna statystycznie różnica w poziomie samooceny młodych dorosłych realizujących i nierealizujących zadanie uczenie się współżycia ze współmałżonkiem/partnerem. Wyższą samoocenę mają młodzi dorośli, którzy dokonali już wyboru partnera i uczą się współżycia z nim (rycina 1).

Rycina 1. Różnice w zakresie cech osobowości, poczucia kontroli i poziomu samooceny między młodymi dorosłymi realizującymi i nierealizującymi zadanie rozwojowe uczenie się współżycia ze współmałżonkiem/partnerem

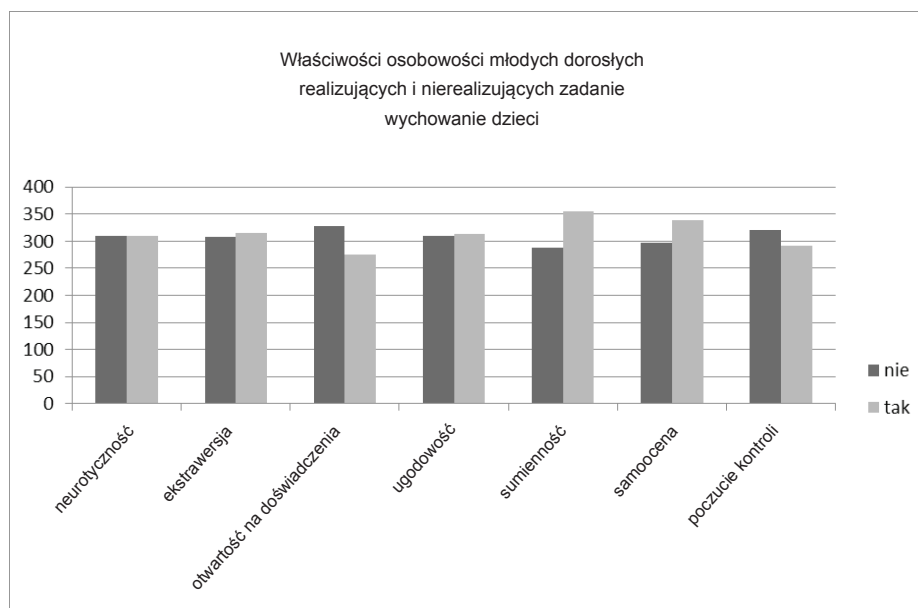
Różnice między młodymi dorosłymi realizującymi i nierealizującymi zadanie „wychowanie dzieci” w zakresie: cech osobowości, poczucia umiejscowienia kontroli, poziomu samooceny

W niniejszym fragmencie zaprezentowane zostały wyniki przeprowadzonych analiz dotyczące różnicy między młodymi dorosłymi realizującymi zadanie wychowanie dzieci oraz młodymi dorosłymi nierealizującymi tego zadania. Celem diagnozy różnic w zakresie właściwości osobowości młodych dorosłych z dwóch wspomnianych grup zastosowano statystykę nieparametryczną *U* Manna-Whitneya.

Przeprowadzone analizy wskazują na istnienie istotnych różnic w zakresie cech osobowości między porównywanymi podgrupami młodych dorosłych realizujących i nierealizujących zadanie wychowanie dzieci (tabela 3). Młodzi, którzy nie mają dzieci osiągają istotnie wyższe wyniki w zakresie otwartości na doświadczenie. Z kolei młodzi dorośli wychowujący dzieci są istotnie bardziej sumienni niż młodzi dorośli nierealizujący zadania wychowanie dzieci. Mają również istotnie wyższą samoocenę.

Tabela 3. Wartość testu *U* Manna-Whitneya dla różnicy w zakresie cech osobowości, poczucia kontroli i poziomu samooceny między młodymi dorosłymi realizującymi i nierealizującymi zadanie rozwojowe wychowanie dzieci

	Rodzic	<i>N</i>	Średnia ranga	Suma rang	<i>U</i> Manna-Whitneya	Poziom istotności
Neu	nie	413	310,52	128244,50	42737,5	0,997
	tak	207	310,46	64265,50		
Eks	nie	413	308,21	127290,00	41799,0	0,652
	tak	207	315,07	65220,00		
Otw	nie	413	327,82	135391,50	35590,5	0,001
	tak	207	275,93	57118,50		
Ugd	nie	413	309,48	127816,50	42325,5	0,841
	tak	207	312,53	64693,50		
Sum	nie	413	288,12	118991,50	33500,5	0,001
	tak	207	355,16	73518,50		
PK	nie	413	320,15	132222,50	38759,5	0,057
	tak	207	291,24	60287,50		
SA	nie	413	296,77	122567,00	37076,0	0,007
	tak	207	337,89	69943,00		

Rycina 2. Różnice w zakresie cech osobowości, poczucia kontroli i poziomu samooceny między młodymi dorosłymi realizującymi i nierealizującymi zadanie rozwojowe wychowanie dzieci

Dyskusja i wnioski

Przeprowadzone analizy wskazują na występowanie istotnej statystycznie różnicy ($p < 0,05$) w zakresie właściwości osobowości pomiędzy badanymi posiadającymi i nieposiadającymi partnera oraz między badanymi posiadającymi i nieposiadającymi dzieci. W obu przypadkach różnica dotyczy poziomu otwartości na doświadczenie, sumienności i poziomu samooceny. Osoby posiadające partnera i dzieci odznaczają się wyższą sumiennością i samoocena, lecz niższą od osób ich nieposiadających otwartością na doświadczenie.

Postawione pytania badawcze stanowiły próbę dokonania porównania młodych dorosłych posiadających i nieposiadających partnera oraz dzieci w zakresie właściwości osobowości. Przeprowadzone analizy doprowadziły do konkluzji, że znacząco różnią się oni w zakresie poziomu otwartości na doświadczenie oraz sumienności i poziomu samooceny.

Wyższy poziom otwartości na doświadczenie posiadają młodzi dorośli niebędący w stałym związku i nieposiadający dzieci. Podejmowanie prób realizacji tych zadań niewątpliwie wymaga otwartości i pozytywnego wartościowania nowych doświadczeń, jest bowiem związane nie tylko z pozytywnymi przeżyciami, ale często także rozczarowaniami (Malina, 2014). Osoby o wysokim poziomie otwartości na doświadczenie podejmują się prób eksploracji w wielu sferach, aktywnie poszukują stymulacji i nowych doświadczeń, co może utrudniać im dokonywanie

trudnych życiowych decyzji dotyczących wejścia w trwały związek czy podjęcie prokreacji (por. Oleś, 2004; Gasiul, 2006). Wysoki poziom otwartości na doświadczenie może zatem utrudniać rozwój w uznawanych za podstawowe dla wczesnej dorosłości sferach aktywności. W warunkach współczesnego społeczeństwa konkurencyjnego często dochodzi do łamania podstawowych zasad współżycia społecznego (por. Holmes, Rahe, 1967). Konsekwencją może być rezygnacja z wartości afiliacyjnych, nieumiejętność podejmowania nowych relacji. Wielu autorów (Wojciechowska, 2005; Oleś, 2011; Gurba, 2011) zwraca uwagę na lęki i obawy młodych dorosłych związane z wchodzeniem w nowe role społeczne i ich zamykaniu się na nowe doświadczenia, których potencjalnym źródłem mogą być podejmowane nowe role społeczne. Przekonanie o możliwości utraty zasobów i zagrożeniu ze strony innych może prowadzić do ukształtowania postawy obronnej wobec otoczenia, a nawet do izolowania się od ludzi (Gropel, Kuhl, 2009; Cinamon, 2010). Tym samym młodzi dorośli zamykają się na doświadczenia i nie decydują się lub wręcz nie są zdolni do podejmowania wspomnianych, nowych zadań rozwojowych. Paradoksalnie współcześnie przez społeczeństwo preferowana jest osobowość „otwarta”, gdyż zakłada się jej związek z innowacyjnością oraz wysokim poziomem aspiracji życiowych (Wałęcka-Matyja, 2011), co z kolei zdaje się pozostawać w sprzeczności z funkcjonowaniem w rolach rodzinnych.

Sumiennosc okazała się istotnie pozytywnie wiązać z efektywnością w radzeniu sobie z realizacją zarówno zadania dokonanie wyboru współmałżonka/partnera, jak i wychowanie dzieci. Można przypuszczać, że osoby sumienne będą wykazywać się tendencją do zadaniowego traktowania własnego życia i będą posiadać, większe niż osoby o niskiej sumiennosci, uwewnętrznione poczucie konieczności i powinności realizacji zadań rozwojowych. Charakteryzują się też wyższym poziomem aspiracji i dążnością do osiągnięcia wyznaczonych celów życiowych (Zawadzki i in., 1998). Młodzi dorośli traktują realizację zadań rozwojowych w kategoriach powinności, a samą dorosłość w kategoriach brania odpowiedzialności za siebie (Gurba, 2011). Osoby sumienne najlepiej spośród wszystkich badanych wypadają, w związku z powyższym, w radzeniu sobie z realizacją zadań rozwojowych okresu wczesnej dorosłości, a ponieważ zadania związane z małżeństwem i rodziną pozostają u szczytu piramidy wartości współczesnego człowieka (Szafraniec, 2011), to właśnie z nimi radzą sobie szczególnie dobrze.

Poziom samooceny również w sposób istotny pozytywnie wiąże się z posiadaniem dzieci i partnera. Trudno jednak jednoznacznie stwierdzić, czy osobom o wysokiej samoocenie łatwiej znaleźć partnera (i co za tym idzie, doprowadzić do narodzin wspólnego potomstwa), czy może odwrotnie – posiadanie partnera i dzieci, a zatem pozytywne wywiązywanie się z zadań rozwojowych przypadających zgodnie z przyjętymi założeniami na okres wczesnej dorosłości, sprzyja wzrostowi samooceny. Wyniki niektórych badań empirycznych podbudowują drugie proponowane wyjaśnienie, gdyż wynika z nich, że im więcej ról podejmuje jednostka, tym większe ma szanse na pozytywne interakcje i czerpanie nowych doświadczeń, i tym lepsze jest jej samopoczucie oraz stosunek do samej siebie (Pleck, 1995, za: Janicka, Kucharska, Śliwerski, 2011). Zdaniem niektórych autorów cele ukierun-

kowują ludzkie działanie, a ich osiągnięcie prowadzi do stanu spełnienia. Jeśli realizacja ważnych, wyznaczonych sobie samodzielnie celów jest zagrożona, ludzie doświadczają lęku i poczucia zagrożenia, natomiast odczuwają satysfakcję i czują się spełnieni, gdy udaje się je realizować (Boyd, Bee, 2008). Warto zwrócić uwagę na wyniki wcześniejszych badań, wskazujących, że w zakresie oceny ważności zadania, na najwyższej pozycji znajduje się u młodych dorosłych zadanie wychowanie dzieci (Malina, 2014a). Rola rodzica zdaje się niezmiennie być najważniejszą z ról, w jaką przychodzi angażować się młodym dorosłym, i w którą w sposób naturalny wchodzi. Wysoko wartościowane jest nie tylko posiadanie dziecka, ale także jakość życia rodzinnego, natomiast dziecko spostrzegane jest jako źródło szczęścia (Dyczewski, 2007). Możliwość realizacji zadania wychowanie dziecka czy dokonanie wyboru partnera życiowego będzie zatem stanowić istotny czynnik wiążący się z poczuciem własnej wartości angażujących się w nie osób.

Uzyskane wyniki potwierdzają zasadność badania znaczenia właściwości osobowości dla efektywnego radzenia sobie z realizacją zadań rozwojowych okresu wczesnej dorosłości.

Literatura cytowana

- Birch, A. (2009). *Psychologia rozwojowa w zarysie*. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN.
- Boyd, D., Bee, H. (2008). *Psychologia rozwoju człowieka*. Poznań: Zys i S-ka Wydawnictwo.
- Cinamon, R. (2010). Anticipated work-family conflict: effects of role salience and self-efficacy. *British Journal of Guidance & Counselling*, 38, 1, 83-99.
- Donnellan, M., Larsen-Rife, D., Conger, R. (2005). Personality, Family History, and Competence in Early Adult Romantic Relationships. *Journal of Personality & Social Psychology*, 88, 3, 562-576.
- Dyczewski, L. (2007). Małżeństwo i rodzina upragnionymi wartościami młodego pokolenia. W: L. Dyczewski (red.), *Małżeństwo i rodzina w nowoczesnym społeczeństwie*. Lublin: Wydawnictwo KUL.
- Gasiul, H. (2006). *Psychologia osobowości. Nurty, teorie, koncepcje*. Warszawa: Wydawnictwo Difin.
- Gliszczyńska, X. (1990). *Skala I-E w pracy: technika pomiaru poczucia kontroli w sytuacji pracy (podręcznik)*. Warszawa: Pracownia Testów Psychologicznych PTP.
- Gropel, P., Kuhl, J. (2009). Work-life balance and subjective well-being: The mediating role of need fulfilment. *British Journal of Psychology*, 100, 365-375.
- Gurba, E. (2005). Wczesna dorosłość. W: B. Harwas-Napierała, J. Trempała (red.), *Psychologia rozwoju człowieka*, t. 2, *Charakterystyka okresów życia człowieka*. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN.
- Gurba, E. (2011). Wczesna dorosłość. W: J. Trempała (red.), *Psychologia rozwoju człowieka*. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN.
- Holmes, T., Rahe, R. (1967). The Social Readjustment Rating Scale. *Journal of Psychosomatic Research*, 11, 213-218.

- Janicka, I. (2003). Małżeństwo czy związek niezalegalizowany. W: I. Janicka, T. Rostowska (red.), *Psychologia w służbie rodziny*. Łódź: Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego.
- Janicka, K., Kucharska, M., Śliwerski, A. (2011). Mnogość ról: błogosławieństwo czy przekleństwo? W: L. Golińska, E. Bielawska-Batorowicz (red.), *Rodzina i praca w warunkach kryzysu*. Łódź: Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego.
- Jokela, M., Kivimäki, M., Elovainio, M., Keltikangas-Järvinen, L. (2009). Personality and Having Children: A Two-Way Relationship. *Journal of Personality & Social Psychology*, 96/1, 218-230.
- Kliza, E. (2003). Cechy osobowości a motywacja wyboru współmałżonka. W: I. Janicka, T. Rostowska (red.), *Psychologia w służbie rodzin*. Łódź: Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego.
- Lehnart, J., Neyer, F. (2006). Should I stay or should I go? Attachment and personality in stable and instable romantic relationships. *European Journal of Personality*, 20/6, 475-495.
- Liberska, H. (2003). Realizacja zadań rozwojowych dorosłości a rozwój indywidualny. W: B. Harwas-Napierała (red.), *Rodzina a rozwój człowieka dorosłego* (s. 63-99). Poznań: Wydawnictwo Naukowe UAM.
- Liberska, H. (2014). Rozwój rodziny i rozwój w rodzinie. W: I. Janicka, H. Liberska (red.), *Psychologia rodziny* (s. 221-242). Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN.
- Liberska, H., Malina, A. (2011). Developmental Tasks of Early Adulthood in the Light of Psychology Human Development. W: H. Liberska (red.), *Current Psychosocial Problems in Traditional and Novel Approaches* (39-58). Bydgoszcz: Wydawnictwo Uniwersytetu Kazimierza Wielkiego.
- Liberska, H., Matuszewska, M. (red.) (2001). *Małżeństwo: męskość – kobiecość, miłość, konflikt*. Poznań: Wydawnictwo Fundacji Humaniora.
- Malina, A. (2014). Radzenie sobie i wartościowanie zadań rozwojowych przez młodych dorosłych w kontekście przemian współczesnego świata. W: H. Liberska, A. Malina, D. Suwalska-Barancewicz (red.), *Współcześni ludzie wobec wyzwań i zagrożeń XXI wieku*. Warszawa: Wydawnictwo Difin.
- Malina, A. (2014a). *Wczesna dorosłość w cyklu życia człowieka: współczesne problemy z realizacją zadań rozwojowych młodych dorosłych*. Bydgoszcz: Wydawnictwo Uniwersytetu Kazimierza Wielkiego.
- Oleś, P. (2004). Rozwój osobowości. W: B. Harwas-Napierała, J. Trempała (red.), *Psychologia rozwoju człowieka. Rozwój funkcji psychicznych*. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN.
- Oleś, P. (2011). *Psychologia człowieka dorosłego*. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN.
- Robins, R., Caspi, A., Moffitt, T. (2002). It's Not Just Who You're With, It's Who You Are: Personality and Relationship Experiences Across Multiple Relationships. *Journal of Personality*, 70/6, 925-964.
- Szafraniec, K. (2011). *Młodzi 2011*. Warszawa: Kancelaria Prezesa Rady Ministrów.

- Tyszkowa, M. (1988). Rozwój psychiczny jednostki jako proces strukturacji i restrukturacji doświadczenia. W: M. Tyszkowa (red.), *Rozwój psychiczny człowieka w ciągu życia*. Warszawa: Państwowe Wydawnictwo Naukowe.
- Waldowski, K. (2002). Realizacja zadań rozwojowych na przełomie późnej adolescencji i wczesnej dorosłości. W: A. Brzezińska, K. Appelt, J. Wojciechowska (red.), *Szanse i zagrożenia rozwoju w okresie dorosłości*. Poznań: Wydawnictwo Fundacji Humaniora.
- Wałęcka-Matyja, K. (2011). Rola struktury rodziny w kształtowaniu cech osobowości facylitujących funkcjonowanie na rynku pracy. W: L. Golińska, E. Bielawska-Batorowicz (red.), *Rodzina i praca w warunkach kryzysu*. Łódź: Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego.
- Wojciechowska, J. (2005). Okres wczesnej dorosłości. Jak rozpoznać ryzyko i jak pomagać? W: A. Brzezińska (red.), *Psychologiczne portrety człowieka*. Gdańsk: Gdańskie Wydawnictwo Psychologiczne.
- Wojciszke, B. (2004). *Psychologia miłości*. Gdańsk: Gdańskie Wydawnictwo Psychologiczne.
- Zawadzki, B., Strelau, J., Szczepaniak, P., Śliwińska, M. (1998). *Inwentarz osobowości NEO-FFI Costy i McCrea. Adaptacja polska*. Warszawa: Pracownia Testów Psychologicznych PTP.

Streszczenie. Trwałości współczesnej rodziny zagraża poważnie duża dowolność w podejmowaniu ról i zadań związanych z dorosłym życiem – zwłaszcza z życiem rodzinnym. Niezbyt dobrze poznany jest związek właściwości osobowości z podejmowaniem roli małżonka oraz z podejmowaniem rodzicielstwa.

Celem realizowanego badania była weryfikacja hipotezy dotyczącej różnic między młodymi dorosłymi realizującymi i nierealizującymi zadanie rozwojowe, jakim jest podjęcie roli małżonka i rodzica w zakresie właściwości osobowości. Badaniami objęto łącznie 620 osób. Jako potencjalnie różnicujących młodych dorosłych realizujących poszczególne zadania rozwojowe wskazano: cechy osobowości modelu Wielkiej Piątki mierzone Inwentarzem Osobowości NEO-FFI Costy i McCrea w adaptacji Zawadzkiego, Strelaua, Szczepaniaka i Śliwińskiej (1998), poziom samooceny (Skala Samooceny SES Rosenberga w adaptacji Dzwonkowskiej, Lachowicz-Tabaczek i Łaguny (2001)) oraz poczucie umiejscowienia kontroli (diagnostowane za pomocą Skali I-E w pracy autorstwa Gliszczyńskiej, 1990).

Przeprowadzone analizy wskazały na istnienie istotnych różnic w zakresie otwartości na doświadczenie, sumienności i samooceny między porównywanymi podgrupami młodych dorosłych realizujących i nierealizujących zadanie rozwojowe dokonanie wyboru współmałżonka i wychowanie dzieci.

Słowa kluczowe: zadania rozwojowe, małżeństwo, rodzicielstwo, wczesna dorosłość, osobowość